

Ангеліна РОМАНОВИЧ,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу організації
наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності
Національної академії внутрішніх справ

Микола ГЕЛЕМЕЙ

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ВИДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВЧИНЕННЯ

Проблема домашнього насильства в Україні є актуальною і вимагає негайної уваги та втручання з боку суспільства та держави. Сьогодні існують кілька ключових аспектів, які підкреслюють суспільну небезпечність цього негативного явища. По-перше, домашнє насильство суттєво впливає на фізичне та психічне здоров'я жертв, що може призвести до серйозних медичних проблем, включаючи травми, стрес та інші психічні розлади. По-друге, насильство в родині є серйозним порушенням прав людини, включаючи право на життя, свободу і безпеку особи. Подолання цієї проблеми важливо для забезпечення всіх громадян рівним доступом до прав та свобод. По-третє, домашнє насильство має довгострокові соціальні наслідки для суспільства в цілому, включаючи руйнування сімей, психологічний вплив на дітей та формування негативних моделей поведінки. По-четверте, насильство в родині призводить до економічних втрат, оскільки може обмежувати можливості жертв працювати та приносити дохід, що впливає на економічний розвиток країни в цілому.

Сьогодні, відповідно до чинного законодавства, домашнім насильством визначається - діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [1].

Відповідно до ЗУ «Про запобігання та протидія домашнього насильства в Україні виділяють чотири види домашнього насильства, зокрема:

- Економічне насильство - форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру [1, п. 4].

Прикладом економічного насильства може служити наступна історія. Із чоловіком спочатку було не геть щоб ідеально, але після життя із батьками, де вже ну дуже закручували гайки, здавалося непоганим. У свій час я після закінчення університету (медична спеціальність) не пішла працювати. Працюю по можливості, шукаю підробіток у Мережі, аби мати хоч якісь власні кошти. Але підробітки нерегулярні, я можу місяць сидіти без копійчини і при цьому слухати постійні нотації: «Навіщо ти універ закінчувала, від цього немає сенсу». А мій чоловік... Ну, що чоловік. Він, крім середньої школи, нічого не закінчив. Він чудовий продажник, продає, що завгодно, умовить, кого завгодно. Оця «пошесть» на нього насила десь після 2010 року (зараз йому 56). Його наче якось перемкнуло. Просто перестав шукати роботу. Щоправда, три роки отримував допомогу від центру зайнятості. Хоча і до цього він не давав мені гроші в руки, навіть коли працював. Міг довірити готівку тільки на необхідні витрати. Такого, щоб «ось тобі єнна кількість гривень, піди, купи, що хочеш», не було ніколи [2].

- Психологічне насильство - форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи [1] Артем, 25 років, Луганська область: Батьки були «торгашами». У старшому віці вітчим міг психанути. Точніше, не міг, а пару разів так і було. Казав: Вали звідси, йди шукай роботу, я вже не можу тебе терпіти тут! Я йшов, шукав іншу роботу. Чи не іншу, а в принципі роботу. Бо в сімейному бізнесі мені ніхто, звичайно, не платив. У очах вітчима я ж у будинку живу, я вдома їм, я користуюся газом, світлом, мене одягають - чого ж мені платити повинні?[3].

- Сексуальне насильство - форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно

повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності; У серпні 2021 року над неповнолітньою дівчиною з одного з Закарпатських сіл вчинили акт насильства троє товаришів дитинства. Поки двоє підлітків скоювали злочин, третій фільмував усе на телефон. Відео швидко поширилося селом, але про подію близькі дівчини дізналися лише за 20 днів, аж поки до них додому з новиною не прийшли співробітники райвідділу поліції [4].

- Фізичне насильство - форма домашнього насильства, що включає ляпаси, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру [1]. Я взагалі був складною дитиною, тому карали мене доволі регулярно. Причому фізично - років з восьми. У моїй родині з'явився вітчим. І ми не знайшли з ним спільної мови. Невчасно зі школи прийшов, курих десь... - все це каралося фізично. Брало в руки ремінь, такий солдатський, широкий. І ось цим ременем - куди «прилетить», особливо не вибирали. Мама ніяк не реагувала. Мама це сприймала як елемент виховання. А інші родичі були в іншому місті. Я переживав дуже сильно, мені було дуже прикро. Ну й закінчилося тим, що в 13 років я втік. І після цього вдома більше не був. Мені зараз 39 років, і я більше з вітчимом жодного разу не бачився [3].

Проблема домашнього насильства надалі є актуальною для України та показує, що в умовах воєнного стану випадків насильства стало більше у порівнянні з попередніми роками, що ймовірно пов'язано з кризовими обставинами, з якими зіштовхнулася значна частина населення нашої держави.

Таким чином, статистика щодо відкритих кримінальних проваджень за ст. 126-1 Кримінального кодексу України (домашнє насильство) у 2022 році докорінно змінилася у порівнянні з попередніми роками. Наведена норма надалі є актуальною та активно застосовується при систематичних випадках домашнього насильства, де в ролі постраждалих найчастіше виступають жінки 1254 за даними статистики.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
2. Як виглядає економічне насильство: історія жінки, що живе із аб'юзером прямо зараз, ГАРД City URL: <https://thegard.city/articles/155408/abyuzivni-stosunki>
3. Форми домашнього насильства. URL: <https://thegard.city/articles/155408/abyuzivni-stosunki>
4. Сексуальне насильство на Закарпатті. Історія, яка сколихнула країну: URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-65135055.amp>
5. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>

Вадим САВЧУК,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

доктор філософії, старший викладач
кафедри поліцейського права

Національної академії внутрішніх справ

Неля ЛЯХ

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Вихідні положення міжнародних стандартів у сфері боротьби з домашнім насильством ґрунтуються на глибокому усвідомленні неприпустимості подібного насильства, яке є грубим порушенням прав людини. До найбільш важливих міжнародних нормативно-правових документів уважаємо за доцільне віднести Модельний закон ООН про домашнє насильство, ухвалений 2 лютого 1996 року Комісією ООН з прав людини [2]. Як зазначила спеціальний доповідач Організації Об'єднаних Націй з насильства щодо жінок Радхіка Кумарасвами – “Мета цього типового законодавства полягає в тому, щоб виступати як редакційний посібник для законодавчих органів та організацій, які прагнуть любити свої законодавчі повноваження щодо комплексного законодавства про домашнє насильство”[2].